

POTOPA

Napsal: HENRYK SIENKIEWICZ Velký historický román

Příběh sám pan maršálek, jenž dlouho již krále po zámku hledal. — Svátý Jiří! Patrone můj, co vidím?! vykřiknul zahlédnuv krále, vlastního rukama Kmitice zvedajícího. — To je pan Babinič, nejmladší voják a nejvěrnější služebník — který mi věra život zachránil. Pomozte mi, pane maršálku, zvedneme ho na lože.

VIII.

Z Lubovic jel král do Dukle, Krosna, Lancutu i do Lvova, maje po boku pana maršálka korunního, mnoho biskupů, hodnostářů i senátorů, se šlechtickými prapory i počty. A jako velká reka plynoucí po celé zemi, přibírá cestou všechny menší vody, ku průvodu královskému přidávaly se každou chvíli nové zástupy. Přicházeli pánové i šlechta ozbrojená, vojáci i prostí lidé jednotlivě i v houfích, jež vůči Švédům velice byly rozličeny.

Nastávalo všeobecné hnutí a i hned počato zaváděti do toho množství již vojenský pořádek. Objevily se univerzální datované ze Souče: jeden Konstantina Lubomírského, maršálka sboru rytířského, druhý Jana Vichopolského, kastelána vojnického: oba vyzývali šlechtu ve vévodství krakovském k pospolitému rušení. Bylo již známo, kolem koho je třeba se kupiti, tčm, kdož se nedostavoval, hrozily tresty podle práva. Univerzální královský ona vyzvání doplňoval a i nejlenivější postavil na nohy.

Nyní stále hlasitěji mluveno bylo o silném spojení šlechty a vojska, v jehož čele stánuťi měli: starý velký hejtman Revera Potocki a polní hejtman Lanckroński, vojvoda ruský i pan Štěpán Czarniecki, kastelán kyjovský, pan Pavel Sapieha, vojvoda vitébský, kníže krejčí litavský Michal Radziwili, pán bohatý, jenž toužil smazati hanbu, kterou celý rod poskvrnil Januš — pan Krístof Tyškevič, vojvoda černihovský a mnozí jiní senátorové i úředníci zemští, vojenští i šlechtici.

Listy lífaly denně mezi těmi pány a panem maršálkem korunním, jenž nechtěl, aby tak znamenitý svazek bez něho byl uskutečněn. Zprávy přicházely stále jistější, až konečně zazněla zpráva již zcela jistá, že hejtmani a s nimi vojsko opustili Švéda a že na obranu majestátu a otčiny utvořena byla konfederace Tyšovecká.

Král také již dříve o ni věděl, neboť spolu s královnou, až vzdálení jsouce, nemálo se o ni přičiňovali prostřednictvím posílů i listů; avšak nemaje v ní osobního účastenství, nyní stále netrpělivěji prohlášení její očekával.

Prve než dojel do Lvova, přijel k němu pan Služevski a pan Domaševski z Domaševnic, soudce lukovský, přivázejí mu slib služeb a věrnosti od konfederatů i akt o sehválení svazku. Král četl onen akt na valné radě s biskupy a senátory. Srdece všech naplněna byla radostí, a duše vznášely se s poděkováním k Bohu, neboť ona věkopamatná konfederace zvěstovala netoliko vzpamatování se, ale i proměnu národa, o kterém ještě nedávno mohli říci cizí útočníci, že v něm není víry, ani lásky k otčíně, ani svědomí, ani pořádku, ani vytrvalosti, ani žádné z těch cností, jimiž stojí jiné státy a jiné národy.

Již vidím nepřítele, jak se studem z těchto zemí odchází! řekl král.

— Dejž Bůh, aby se tak stalo co nejdříve! zvolal oba vyslanec.

— Pánové, přijďte s námi do Lvova! ozval se opět král — kdež akt konfederace schválíme a potom ještě i jinou uzavřítí neobmeškáme, kterou ani mocnosti pekelné přemoci nedovedou.

Vyslanec i senátorové na sebe pohlédli, jako by se navzájem ptali, o jakou moc tu jde, leč král mluvil, toliko tvář mu zářila stále více. Vzal znovu akt do ruky a četl usilovně se. Náhle řekl:

— Bylo také mnoho oponentů?

— Milostivý pane — odpověděl pan Domaševski — gnanimitate povstala ta konfederace živoucí pán hejtmanů, pana vojvodu vitébského a pana Czarnieckého, a ze šlechty žádné na odpor se nepostavil, tak se všichni proti Švédům rozestřili a takovou láskou k vlasti a k majestátu zaplanuli.

— A kde je vojvoda vitébský? zeptal se král.

— Ještě na noc po podepsání aktu odjel pod Tykotín, tam vojvodu vitébského, zručného, v obležení držel. Daťe doby ho již musel dostati živého nebo mrtvého.

— Tak byl tím jist, že ho dostane!

— Tak byl tím jist, jako že po noci den nastává. Všichni již zručně opustili i nejvěrnější služové. Bránil se tou jenom hrst Švédů, ale ne značně. Pan Sapieha v Tyšovicích řekl: "Chcťel jsem přijeti o den později, neboť byl bych býval s Radziwilem do večera hotov, ale zale je vše pilnější než Radziwili. Toho mohou bez mne dostati, postojí jediný prapor."

— Chvála Bohu! řekl král, A kde je pan Czarniecki?

— Tak se k němu nahrnulo šlechty, a to lidí vznešených, že za den stánuť v čele důkladného praporu. Hned též na Švédy vtrhnu, kde by teď byl, nevíme.

— A pán hejtman?

— Pán hejtman čekají už na rozkazy vaší královské milosti, radí se o budoucí vojnu s panem starostou kaluckým; v Zámostí se sejdou a zatím se k nim denně nové pluky scházejí.

— Tedy všichni Švéda opouštějí?

— Tak jest, milostivý pane! Byli také u pánů hejtmanů vyslanec z vojska pana Koněpolského, jež je při osobě Karla Gustava. A ti již by se rádi vrátili k pravé službě, ač vůči nim Karol Gustav slybi, ani laskavostí nešetří. — Právě také, že ač nyní nemohou hned zpět odovzdati, přece tak učiní, jakmile se jen příhodná doba naskytne, neboť se jim už zprotivilo hostiny jeho i hlazení i kroucení očima i tisknutí rukou. Nemohou již ani vydržet.

— Odevšad vzpamatování, odevšad dobré zprávy. Chvála Nejsvětější Panně! Je to šťastný den mého života, druhý, jemu podobný, nastane snad teprve pak, až poslední nepřátelský voják vyjde z hranic Republiky.

Pan Domaševski se při těch slovech uderil po pasu.

— Nedejž Bůh, aby se tak stalo! řekl.

— Jakže? zeptal se král překvapen.

— Aby poslední Švéd na vlastních nohách vyšel z Republiky? Neříkáte, milostivý pane, k čemu máme sáve po boku?

— Bodejž vás! zasmál se král. To je sebevědomí.

Leč pan Služevski nechtěje zůstatí za panem Domaševským, dodal:

— Ovšem, že není možná. Sám bych veto položil. Nespokojíme se s jejich obchodem, ale za nimi půjdeme.

Primas kroutil hlavou a smál se dobrácky.

— Oj! sedla šlechta na koně a jede, jede! Bůh vám požehnej, ale zvolna, zvolna. Ještě je nepřítel na naší půdě.

— Nebude tu dlouho! vykřikli oba konfederatí.

— Duch se proměnil a štěstí se změnil, řekl slabým hlasem kněz Gembieki.

— Víno sem! zvolal král. Nechť se na oslavu té proměny s konfederaty napiju!

Přinesli víno, leč se služebny, kteří je přinesli, vešel starý komorník královský a řekl:

— Milostivý pane, přijel pan Křížtoporski z Čenstochovy a rád by se královské milosti poklonil.

— Pošli ho sem, brzo! zvolal.

— Po chvíli vešel vysoký, hubený šlechtic, zahlížel je a podlehl. Poklonil se králi hluboce, pak hrdě hodnostáře pozdravil a řekl:

— Pochválen buď Ježíš Kristus!

— Na věky věkův! — odpověděl král. Co je tam nového?

— Ukřutný mráz, milostivý pane, až vlčka přimrazí k lůi!

— Pro Boha! O Švédech, pane, povídejte, ne o mrazu! zvolal Jan Kazimír.

— A co bych o nich mluvil — milostivý pane — když jich pod Čenstochovou není, odpověděl sprudka pan Křížtoporski.

— Došli nás už zprávy, došli, odpověděl král rozradován ja — ale jen tak lidské řeči — a vy zastíste z kláštera jedete? Ošitý svědek a obráuce.

— Tak jest, milostivý pane, účastník obrany a ošitý svědek zázraků Nejsvětější Panny.

— Bez mezí je její milost — jenom si zasluhne další pravil král, zvedaje oči do výše.

— Mnoho jsem v životě viděl, odpověděl Křížtoporski, ale tak patrných zázraků dosud jsem neviděl; o všem vaší královské milosti podávám zprávu kněz Kordecki v tomto listu.

Jan Kazimír rychle nepopil list, který mu Křížtoporski podával a počal čísti. Chvillemi ostával ve čtení, modlil se i opět jal se čísti. Tvář mu zářila radostí. Konečně pohlédl na Křížtoporského:

Pře mi kněz Kordecki — řekl — že jste ztratili vznešného šlechtice, pana Babiniče, který největší svědecké dílo prachem do vzduchu vyhodil.

— On se za všechny obětoval, milostivý pane. Ale někteří říkali, že žije, i Bůh ví, co říkali, nemajíce jistoty, přece jsme ho nepřestali oplakávat. Neboť kdyby nebylo jeho rekoucného činu, stěží bychom si byli věděli rady.

— Je-li tomu tak, pak ho přestaňte oplakávat; pan Babinič žije a je u nás. On nám první oznámil, že Švédové, nemohouce ničeho proti mojí Boží dokazati, na odstupení myslí... A potom nám tak veliké služby prokázal, že nevíme, jak se mu odsloužiti.

— To se kněz Kordecki potěší! zvolal šlechtic radostně — ale žije-li pan Babinič — pak jistě má zvláštní milost nejsvětější Panny. To se kněz Kordecki potěší. Otec syna tak nemůže milovat, jako on jeho miloval. A mně také vaše milost dovolí, abych pana Babiniče pozdravil, neboť takového reka v celé Republice není.

Král opět počal čísti a po chvíli zvolal:

Tedy ještě jednou po nastoupení zkoušeli kláštera se zmocniti?

— Mueller odešel a více se neukázal, jenom Vřešedovi z neudání se objevil pod hradbami, patrně doufaje, že nalezne brány otevřené. Bylo tomu sice tak, ale lid selský se na něho vrhl tak zuřivě, že ihned s hantou odtáhl. Co svět světem stojí, toho nebylo, aby prostý lid tak statečně si v otevřeném poli vedl proti jízdě jako tenkrát. Potom přišel jim pan Petr Czarniecki ku pomoci s panem Kulesou, kteří ho nadobro pobili.

Král se obrátil k senátorům.

— Hleďte, jak ti chudí oráčci se staví na obranu otčiny a víry. — Stává se, milostivý pane, stává! zvolal Křížtoporski. Celé vsi v okolí Čenstochovy jsou prázdny, neboť lid je s kosami na bitvěním poli. Všude ukrutná vojna, Švédové musí se držeti pohromadě, a ehytli sedláci některého, tak se na něm mstí, že by mu lépe bylo, kdyby šel ihned do pekla. Kdo by také ke zbraní nesahal! Proč psiny obléhali Čenstochovu? Od té doby v zemi neobstojí.

— Od té doby nebudou v této zemi ústisk snášeti, kteří krví svou na odpor se staví nepříteli — odpověděl král — tak mi pomáhej Bůh a svatý kříž.

Amen! dodal primas.

Křížtoporski uderil se do čela.

— Mráz mne na dobro popelil — milostivý pane — řekl — neboť zapomenl jsem pověděti, že vojvoda poznaňský náhle zemřel.

Král řekl nedbaje nadávky, kterou šlechtic zprávu onu provázel.

— Dávno jsme již pana Jana Leszczynského určili na vojvodství poznaňské za života pana Opaliňského. Necht' důstojněji úřad svůj spravuje. Vidím patrně, že počal Bůh souditi ty, kdož otčiny k pádu přivedli, neboť v této chvíli snad i vojvoda vitébský před nejvyšším soudem účty skládá ze svých činů.

Tu obrátil se k biskupům a senátorům:

— Ale nám nastalo mysliti na všeobecnou vojnu a x té věci si přeji slyšeti vaše mínění, pánové.

IX.

Ve chvíli, kdy král pravil, že vojvoda vitébský snad už stojí před soudem Božím, mluvil jako by měl ducha prorockého, neboť v té chvíli byla už záležitost tykotínská rozhodnuta.

Dne 25. prosince byl pan Sapieha, vojvoda vitébský, tak jist, že Tykotín dobude, že sám do Tyšovic odjel, odevádáv panu Oskierkovi vedení dalších praší obléhačích. Poručil, aby s posledním útokem na něho čekali a zvolav šelnujál důstojně, pravil:

— Dověděl jsem se, že se vyskytl mezi šlechtou zámeř, hned po do-

bytí zámku knížete vojvodu vitébského na šavliích rozestí. Nuže, kdyby se zámeč za mé nepřítomnosti poddal, prohlášení — že co nejprůběžněji zakazují na život knížete nastupovati. Dostal jsem ovšem listy i od osob, o nichž se vám ani nezdá, abych ho neživil. Ale já nechci poslechnouti ty rozkazy, což nečiním ze soucitu — neboť ho zručně hoden není, ale proto, že nemám práva o hrdle jeho rozhodovati. Chci ho před smrtí postavit, abych dal potomstvo příklad, že ani vznešenost rodu, ani úřady od viny takové vykoupiti nemohou, ani před veřejným trestem obrániti s to nejsou.

— To si musím tedy dobře pravou ruku ve vodě vymáchat — odvětil pan Zągloba, neboť ukrutně mně svěděl. Tolik jen povím, že by Radziwili s mou hlavou jistě do západu slunce nešel, kdyby ji do svých rukou dostal. Ví on dobře, kdo nejvíce k tomu přispěl, aby ho vojska opustila, ví dobře, kdo ho se Švédy rozkrotil. Ale za to já nevím, proč mám být mřejším vůči němu než on vůči mně.

— Protože nemáte velení a poslechnouti musíte — odpověděl vážně vojvoda.

— Ze poslechnouti musím, to je pravda, ale dobře je česem i Zągloba poslechnouti. Směle také pravím, že by nebyl dnes Radziwili v Tykotíně, ale v čele všech vojsk litavských, kdyby mne byl poslechnul, když sem ho k obraně vřesti pobízeli.

— Zdá se vám, že není budava v dobrých rukou?

— To se pro mne nesluší říci, neboť jsem jí já sám do rukou těch vložil. Milostivý pán náš, Johannes Casimirus, by měl jen mou volbu potvrdit, nic více.

Vojvoda se usmál, neboť měl rád pana Ząglobu pro jeho kratochvíle.

— Pane bratře — řekl, vy jste potřebl Radziwila, vy jste mne učinil hejtmanem, všecko je vaše zásluha, dovolte mi teď klidně odjetí do Tyšovic, aby také Sapieha mohl nějak otčíně posloužiti.

— Pan Zągloba si podepřel boky, zamyslel se na chvíli, jako by rozvažoval, má-li povolit, konečně zamrkal, kývnul hlavou a řekl vážně:

— Račiz, vaše milost, jeti klidně.

— Zaplať Bůh za dovolenou! odpověděl vojvoda směje se.

Důstojníci smáli se s vojvodou, kterýž ihned odešel, neboť vřiz byl již pod okny připraven. Rozloučil se se všemi, dávaje každému návod, co činiti má v čas jeho nepřítomnosti, i přiblíživ se konečně k panu Volodyjovskému, řekl:

— Pro případ, že by se zámeč vzdal, ručte mi za zdraví vojvodě. Vam ten úkol svěřuji.

— Podle rozkazu! Vlas mu s hlavy nesejde! odpověděl malý rytíř.

— Pane Michale — řekl mu pan Zągloba, když pan Sapieha odjel zvědav jsem, které osoby nalehnají na našeho Sapieha, aby Radziwila neživil, dostane-li ho.

— Jak bych to mohl vědět! odpověděl Volodyjovskí.

— Jmými slovy, pravíte, že vám vlastní důvtip neposepřá, co vám čizí ústa mřeknou. Ovšem! Ale jsou to zajisté vznešné osoby, které si dovolují panu Sapiehovi rozkazovat.

Snad sám král?

Král? Krále kdyby pes ukousl, hned mu odpusti a ještě poručí, aby mu dali odměnu. Takové má srdce.

— Nebudu se s vámi o to přit, ale mluvil se o tom, že je proti Radzijovskému velice rozelen.

— Každému se přihodí, že se rozněvá: exemplum můj hnův proti Radziwillovi. Ale jak se král hněvá? Syny Radzijovského vzal hned v ochranu, že by se otec o ně nestaral! Zlaté srdce, i domlouvám se, že spíše její milost — královnina proti hrllu Radziwillovu se přimlouvá. Hodná paní — žádná řeč — ale má ženské sebevědomí.

A když se žena na vás rozněvá — kdybyste se ukryl do stěrbiny v podlaze, ještě vás vyhrabe.

Pan Volodyjovskí si vzdychnul z hluboka a odpověděl:

— Proč by se na mne která zlobila, když jsem žádné za celý život neublížil!

— Ale rád byste, rád byste chtěl! Proto tak vášnivě na tykotínské hrady plky bezete, neboť myslíte, že tam není jen Radziwili, ale také Hilevičovna. Známe té enostničku! Jakže? Ještě jste ji z hlavy nevypudil!

— Byl čas, že jsem ji úplně z mysli vypudil, a kdyby tu byl sám

— Pan Klement Radzina, 314 Palmer St., Detroit, Mich., užívá Severův Silitel ledvin a jater v jeho ledvinových chorobách a rovněž také v mnoha jiných případech. Byl jsem nemocen víc jak rok a půl. Dověděl jsem se o tomto léku a po použití jeho ihned nastala úleva. Mohu proto jen odporučiti všem, kdo trpí na ledviny.

Bolí vás v zádech?

Pátrajte po příčině. Může to být osmocenění ledvinové, proto vezměte ihned

Severův Silitel ledvin a jater

(Severa's Kidney and Liver Remedy) a vstupte tak na cestu k zdraví. Jest odporován při zápalu ledvin a měchýře, zadržení moče, též při bolestném odměšování moče, oteklých nohou a bolestech v zádech, jež původ svůj vzaly v chorých ledvinách, při žlutence a kyselosti v žaludku. Při nezadrželivosti moče u dítek osvědčil se znamenitě.

Zácpa

odpověď se dostáváje při všech ledvinových chorobách, a to, kdož se jí pomohla odstranit, radíme vám užívati Severův Životní kulačm Severa's Health and Life, který velmi uspokojivě ovlivňuje ledviny a jater při ledvíně.

Cena Severova Silitelu ledvin a jater 75c a \$1.00.
Cena Severova Životního kulačm 75c a 1.00.

Žádejte Severovy léky v lékárnách. Nechte na tou, aby vám byly dány léky Severa. Vy sledujte si stav své ledvin. Znamení váš lékařik Severovy léky v zádech — ob jeptejte si je přímo od nás.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

Přijme se 50,000 farmářských dělníků

zkušených-ihned na farmy v západní Kanadě

aby nahradili mladé farmáře, kteří se dají naverbovat pro válku. Dobrá mzda a práce zájstěm na celou sezónu.

Není žádného nebezpečí nebo možnosti odvodu k vojsku v Kanadě

Organizováno prostřednictvím ode všech států. O celostní zeleznici již ne a při nepochybné útráče se na W. V. BENNETT,

Room 4, Bee Bldg., Omaha, Neb. nepřipravte kanadské vládní jednotel.

FRANK SVOBODA
UMĚLECKÝ ZÁVOD
POMNÍKOVÝ

Krásný nový ceník právě vydán. Pište si o něj dnes. Já vám ušetřím peníze.

1215-31 SO. 13TH ST.
OMAHA NEB.

FRANK YUN
vlastní čistě a hojně zásobný
řeznický a uzenářský obchod
V ČÍSLE 2206 JIŽ. 16., OMAHA.

Bohatý výběr čerstvého masa, nejlepší jakosti a za ceny nejlevnější. Veškeré výrobky uzenářské též se té nejlepší jakosti. Objednávky možno učiniti telefonem! Douglas 3422.

Nejoblíbenější děvče ve městě

DIVKA na "centrále", jest ve městě dívkou, k níž nejvíce se mluví. Ona má ústní známosti se sty lidí, kteří by ji nepoznali, kdyby ji uviděli. A přece jak málo jest známo o slečné s libežným hlasem, která nás zdraví s takovou obzvláštní zdvořilostí prostřednictvím drátového spojení.

Telefonní operátka bývá volena pro její zřetelnost hlasu, její zdvořilost a pro její inteligenci. Tyto jakosti jí umožňují vykonávat její díl při obstarávání prvé třídy telefonní služby. Vyzaduje to však vady dva lidi dočítli zavození telefonem—vás a operátorku.

Budete konat svůj díl tak, jako telefonní operátka koná svůj, zachováte-li tato čtyři jednoduchá pravidla, když voláte telefonem: (1) Opatřete si správné číslo z adresáře. (2) Mluvte přímo a zřetelně do přenosce. (3) Poslouchejte bedlivě, když "Central" opakuje vaše číslo a opravte ji, pakli špatně rozumí. (4) Odpovídejte na telefonní zavolání rychle.

NEBRASKA TELEPHONE COMPANY